

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

SYNTAKTICKÁ CHARAKTERISTIKA
TVORBY OTY PAVLA
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Valečková

Specializace v pedagogice, Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Suda, CSc.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 7. dubna 2015

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé srdečné poděkování patří PhDr. Zdeňku Sudovi, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, za vstřícné jednání, cenné rady a čas, který mně i následujícím stránkám věnoval.

Obsah

Obsah	3
Úvod	5
1. Funkční styl umělecký.....	7
1.1 Jazykový styl.....	7
1.2 Charakteristika uměleckého stylu	7
1.2.1 Kompozice uměleckého textu	8
1.2.2 Syntaktická stránka uměleckých děl	8
2. Ota Pavel a jeho tvorba.....	10
3. Kritéria syntaktické analýzy	12
3.1 Východiska analýzy	12
3.2 Kritéria analýzy.....	12
3.3 Průběh analýzy.....	16
4. Vlastní analýza	16
4.1 Autobiografická próza	16
4.2 Sportovně-reportážní povídky	24
4.3 Charakteristika Pavlova autorského stylu.....	31
Závěr.....	32
Resume	34
Seznam literatury.....	35

Úvod

Ota Pavel svými poněkud hořkými, ale přesto krásnými autobiografickými povídkami zaujal již nejednoho čtenáře a vzhledem k Pavlovu specificky čistému stylu a půvabným popisům přírody jsou jeho díla dodnes velmi čtenářsky atraktivní. Jelikož i já patřím do řad Pavlových příznivců, tématem předkládané bakalářské práce je syntaktická analýza tvorby Oty Pavla. Volba daného tématu byla ovlivněna rovněž i tím, že mne jeho díla při čtení zaujala svou specifickou syntaktickou výstavbou, která jako by připomínala spontánní mluvený projev.

Práce obsahuje část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou adresátům představeny základní charakteristiky uměleckého funkčního stylu a tato část obsahuje také stručný průřez Pavlovou tvorbou. Poslední oddíl teoretické části je věnován kritériím, na která jsme se při našem výzkumu zaměřili. Na teoretickou část navazuje praktická, jejímž obsahem je vlastní analýza excerpovaného jazykového materiálu. Východiskem pro analýzu bylo celkem 6 textových homogenních segmentů o rozsahu 50 větných celků vyňatých z následujících povídek: Běh Prahou, Pumprdentlich, Smrt krásných srnců, Jak Bohoušek Váňa oplatil hořký slzy Marušky Kettnerové, Jak to tenkrát běžel Zátopek a Americký pohár.

Analýza bude provedena především s cílem vyvodit, jaké syntaktické prostředky autor nejčastěji užívá a jakým způsobem tyto prostředky přispívají ke zvýšení čtivosti jeho děl. Nejprve však budou na základě kvantitativní analýzy textů popsány syntaktické prostředky užívané v jeho povídkách autobiografických s náměty z vlastního dětství a v povídkách sportovně beletristických. Dále se pokusíme vyvodit ze zjištěných kvantitativních údajů obecnou charakteristiku Pavlova autorského stylu, kterou však nelze považovat za absolutně platící.

Po čtenářských zkušenostech předpokládáme, že autor komponuje svá díla takovým způsobem, aby ve čtenáři budila dojem nepřipravené mluvené komunikace, a užívá tedy následující prostředky:

- a) elipsa,
- b) parcelace výpovědi,
- c) specifické spojovací výrazy,
- d) nepřímá řeč.

Také předpokládáme, že především ve sportovně beletristických povídkách autor užívá prostředky, které zvyšují napětí a spád děje. Posledním předpokladem je střídání dlouhých odstavců s krátkými, rozsáhlých souvětí s větami jednoduchými.

Základním teoretickým východiskem pro tuto práci je publikace M. Grepla a P. Karlíka Skladba češtiny, která obsahuje všechny potřebné poznatky týkající se syntaktické stránky textu. Další využívanou monografií je Současná česká stylistika od M. Čechové podávající výklady o všech funkčních stylech a prostředcích v nich užívaných.

1. Funkční styl umělecký

1.1 Jazykový styl

Předmětem práce je syntaktická analýza děl Oty Pavla, tedy děl uměleckých, a proto je nejprve zapotřebí vymezit několik základních pojmů souvisejících s tématem.

Pojem styl lze chápat na zcela obecné rovině jakožto označení rázu lidských výtvorů, ale i činností. O stylu hovoříme u děl literárních, výtvarných, architektonických, u způsobu chování člověka, a dokonce také u sportu (např. styly lyžování).

V předkládané práci však pojem styl chápeme výhradně jako **jazykový styl**, tedy jako prvek, který se podílí na tvorbě tvaru komunikátu a jeho smyslu. Během vzniku každého konkrétního komunikátu, ať už mluveného, či psaného, dochází k výběru jazykových prostředků a k jejich uspořádání v rámci tohoto komunikátu. Každý styl má tudíž své specifické rysy, cíle a prostředky, jež jsou pro něj typické. Kromě námi zkoumaného funkčního stylu uměleckého jsou v současné stylistice rozlišeny následující funkční styly: prostěsdělovací, odborný, administrativní a publicistický.

1.2 Charakteristika uměleckého stylu

V rámci uměleckého stylu vznikají především komunikáty psané, tedy díla **umělecké literatury**. Umělecká čili krásná literatura ztvárňuje vnější i vnitřní svět člověka umělecky, vyvolává ve čtenáři estetický dojem a může v sobě nést i jevy nízké, ohavné, neboť záleží pouze na způsobu, jakým je zobrazuje. Jejím cílem je upoutat čtenáře a vzbudit estetický prožitek v jeho vědomí, a proto za její primární funkci považujeme **funkci esteticky-sdělnou**.

Charakteristickým rysem umělecké literatury je rovněž tzv. **poetizace sdělení**, „tj. užívání jazykových prostředků se záměrem vytvořit dílo působící jak hodnotou sdělnou, tak i estetickou.“¹ Na poetizaci sdělení se v konečné podobě podílejí všechny složky textu, tedy jak jazyková výstavba, tak výstavba textová.

¹ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 302

1.2.1 Kompozice uměleckého textu

Kompoziční stránka uměleckého díla bývá propracována do detailu. Je tvořena tak, aby plnila autorský záměr, některé momenty jsou tedy zdůrazněny, jiné spíše potlačeny. S kompozicí díla je spjat rovněž výběr motivů, z nichž některé jsou vyjádřeny jazykově neutrálně, jiné jsou zvýrazněny a některé si čtenář musí domýšlet, neboť přímo vyjádřeny nejsou.

Z hlediska **slohových postupů** nacházíme v rámci umělecké literatury díla většinou smíšená. Předmětem naší analýzy jsou díla epická, představíme si tedy pouze specifika epického textu. Epický text je založen na postupné dějové vyprávěcí linii, tedy linii dynamické, která se někdy prolíná s pasážemi statickými (úvahovými či popisnými). Dochází zde také ke střídání monologické řeči vypravěče s dialogem postav.

Horizontální členění textu je podřízeno estetické funkci díla a realizováno bývá především pomocí členění textu na kapitoly a odstavce. Specifičnost umělecké literatury z tohoto hlediska spočívá ve střídání velmi dlouhých kapitol a odstavců s extrémně krátkými, které obvykle obsahují nějakou významnější informaci. S horizontálním členěním souvisí rovněž titul díla, který tvoří součást textu a v současnosti mívá spíše obrazný charakter.

Vertikální členění textu je v epice realizováno již zmíněným střídáním řeči vypravěče s řečí postav. Postupným vývojem krásné literatury dochází ke stírání hranic mezi těmito dvěma pásmy, neboť do řeči vypravěče bývá včleňována také tzv. řeč referovaná neboli nepřímá řeč postav a vedle přímé řeči postav se vytvořila rovněž řeč polopřímá a řeč smíšená. „Polopřímá řeč může být v textu jak vyjádřením vnitřního monologu, tak i dialogu formálně propojeného s pásmem vypravěče.“² Jedná se o poměrně složitý způsob vyjádření. Smíšená řeč je typem málo vyhraněným, který má většinu charakteristických rysů řeči vypravěče.

1.2.2 Syntaktická stránka uměleckých děl

Vzhledem k tomu, že umělecká díla jsou výsledkem autorského záměru, jsou podřízena funkci estetické, což umožňuje funkční využití celé škály syntaktických prostředků jazyka, a specifičnost syntaktické stavby uměleckých textů spočívá tedy v její variabilitě. Umělecká díla nemusejí a v současnosti zpravidla nebývají psána jazykem

² ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. s. 307

striktně spisovným, proto si autoři mohou dovolit využít také ne zcela korektních syntaktických struktur.

Se syntaktickou stránkou uměleckých děl souvisí i **slovosled** jako hlavní prostředek aktuálního členění větného. Přirozený je pro uživatele českého jazyka tzv. objektivní pořad, kdy vycházíme od známého k neznámému (na začátku výpovědi je tedy východisko a na jejím konci jádro výpovědi). V uměleckém funkčním stylu se však můžeme setkat také s tzv. subjektivním pořadím, při němž se „jádro výpovědi klade před východisko.“³ Obvykle tomu tak bývá v projevech mluvených, spontánních, citově zabarvených, a proto autoři krásné literatury tento prostředek užívají k lepší stylizaci řeči postav. V tomto případě se tedy jedná o motivované postavení jádra před východisko.

V souvislosti s pásmem řeči postav je pro umělecký styl důležitý pojem **mluvenostní syntax**. Jedná se o užívání syntaktických jevů typických pro spontánní mluvené projevy. S touto problematikou souvisí rovněž hojně užívání parcelace výpovědi, která se vyskytuje nejčastěji právě v řeči postav a pomáhá ji tak stylizovat jako spontánní vyjádření. Takto osamostatněné části výpovědi pak bývají oddělovány větnou interpunkcí. Uplatňuje se však i tendence opačná, tedy spojování relativně samostatných informací do jednoho větného celku, jež napomáhá zachycení asociativního myšlení postavy.

V dílech krásné literatury lze uplatnit veškeré typy syntaktických struktur a kromě střídání krátkých a dlouhých větných struktur lze dosáhnout poetizace také častým **užíváním vět stejného typu**, jako například větných ekvivalentů, či extrémně dlouhých souvětí s větami připojenými pomocí juxta pozice.

V řeči vypravěče se prostředkem poetizace jeví jak užívání extrémně dlouhých souvětí, které bývá výrazem epické šíře vyprávění, tak i užívání vět tázacích, pracích či zvolacích typické zejména v pasážích úvahových. Tyto typy vět pak obvykle signalizují sblížení vypravěče s postavami.

³ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Skladba češtiny*. Vydání druhé. Olomouc: Votobia, 1998. s. 499

2. Ota Pavel a jeho tvorba

Jelikož těžiště práce spočívá v syntaktickém rozboru děl Oty Pavla, je nezbytné si jeho tvorbu alespoň stručně představit. Pavlův život by vydal na mnoho děl, avšak není předmětem předkládané práce, a proto zde budou pouze nastíněna základní životní data autora.

Původním jménem Otto Popper se narodil 2. července 1930 Hermíně a Leovi Popperovým jako nejmladší ze tří bratrů, avšak vzhledem k otcově židovskému původu a zkušenostem ze 2. světové války se rodina r. 1956 rozhodla přijmout příjmení Pavlovi.

Ota Pavel nejprve pracoval na doporučení Arnošta Lustiga jako sportovní redaktor Československého rozhlasu, později se stal sportovním redaktorem týdeníku Stadion a armádního týdeníku Československý voják a přispíval do několika dalších časopisů. Ve druhé polovině 50. let však začal mít větší literární ambice a touha psát zapříčinila jeho odchod z redakce Rozhlasu.

Pavlovu tvorbu lze rozdělit na dvě základní tematické oblasti, a to na sportovně-reportážní povídky a autobiografické povídky, umělecky je však jeho dílo poměrně jednotné a bývá označováno jako žurnalistická beletrie. Všechna jeho díla mají reálný autobiografický základ, neboť vždy psal pouze o událostech, které prožil a stylizoval se do role reportéra, jež ve svých dílech zobrazuje to, co vidí kolem sebe. Vzpomínková próza zachycující Pavlovo dětství a tatínkova dobrodružství bývá povětšinou situována na Křivoklátsko. „Místem jeho celoživotních návratů k přírodě bylo Křivoklátsko na Berounce, s nímž motivicky úzce spojil nejednu ze svých próz.“⁴

Pavlův styl se však od počáteční reportážní publicistiky, zaměřené na propagaci tělovýchovy a sportu tak, jak ji vyžadovala profese novináře, vyvíjel k hlubšímu, obsahově náročnějšímu zpracování sportovní problematiky. V roce 1964 vyšla Dukla mezi mrakodrapy, Pavlův debut, na němž pracoval tři roky. Vylíčil v něm zrod, historii tohoto fotbalového mužstva a postupné úspěchy, včetně toho největšího na tzv. americkém poháru v New Yorku.

Těžiště jeho sportovní tvorby však spočívalo v portrétových pracích o jednotlivých známých i neznámých sportovcích zachycujících jejich vítězství i prohry, ale také jejich lidskou stránku, čímž byly tyto portréty specifické. V roce 1967 tudíž vyšla další povídková kniha ze sportovního prostředí, Plná bedna šampaňského, do níž Pavel

⁴ SVOZIL, Bohumil. Ota Pavel. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=834&hl=ota+pavel+>

uspořádal krátké reportáže a medailony slavných sportovců jako například Emila Zátopka, Evy Bosákové apod. Prostředí cyklistických závodů byla věnována povídková kniha Pohár od Pánaboha, která vyšla v roce 1971. „Těmito prózami Pavel vytvořil svérázný typ reportážní povídky, v níž se slučuje novinářská věcnost s příběhovostí a dalšími beletristickými postupy.“⁵ Rok poté byla vydána sbírka povídek Syn celerového krále, původně zamýšlená jako poslední dílo ze sportovního prostředí, v němž se děj soustřeďuje okolo méně známých sportovců. Prostřednictvím této sbírky se chtěl Pavel rozloučit se sportovci a sportem, neboť již považoval svůj vztah se sportem za vyčerpaný a uzavřený.

Ke sportovní tematice se ale znovu vrátil, a to v díle Pohádka o Raškovi, jež se mezi ostatními sportovně laděnými příběhy vymyká. Jedná se sice opět o reportáž stylizovanou do portréту, avšak její specifčnost spočívá zejména v silné beletrizaci daného tématu. Tohoto efektu Pavel dosáhnul mytizováním životních dat a osudů hlavního hrdiny Jiřího Rašky.

Z hranic sportovní problematiky vybočil Pavel příběhy s námětem z dětství, které se nejčastěji odehrávaly v prostředí Berounky. Začal je psát již v průběhu šedesátých let, avšak vyšly až v letech sedmdesátých. Shrnul je do dvou útlých povídkových knih Smrt krásných srnců a Jak jsem potkal ryby, jež mu přinesly největší čtenářskou popularitu. Povídky Běh Prahou a Prase nebude však z důvodu cenzury nebyly v těchto výběrech publikovány stejně jako některé texty z pozůstalosti. Také tyto vzpomínkové, vždy jímavě působící příběhy vycházejí z reálných událostí, jsou ale specifické vysokou mírou stylizace životního materiálu. Vytvářejí svébytný svět, v jehož středu stojí vedle samotného vypravěče především svérázný tatínek, člověk plný elánu, který podniká většinou neúspěšné snahy pro dosažení svých idealistických snů. „Pavel život neharmonizuje, ale také nedramatizuje či netragizuje: životní dění v jeho celku představuje jako cosi smutně krásného a krásně smutného.“⁶ V autobiografických povídkách se rovněž projevuje Pavlův vztah k přírodě a rybaření.

⁵ SVOZIL, Bohumil. Ota Pavel. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=834&hl=ota+pavel+>

⁶ Tamtéž.

3. Kritéria syntaktické analýzy

3.1 Východiska analýzy

Východiskem analýzy jsou texty excerpované ze šesti děl Oty Pavla. První analyzovanou oblastí jeho tvorby je autobiografická próza, a to konkrétně texty z povídek *Běh Prahou*, *Pumpřentlich* a *Smrt krásných srnců*. Druhou analyzovanou oblastí jsou povídky sportovně beletristické. Texty tohoto žánru byly excerpovány z povídek *Jak Bohoušek Váša oplatil hořký slzy Marušky Kettnerové*, *Jak to tenkrát běžel Zátopek* a *Americký pohár*.

3.2 Kritéria analýzy

Excerpovaný jazykový materiál byl v práci kvantitativně analyzován dle předem zvolených kritérií. Počet syntaktických celků jsme u všech zkoumaných textů stanovili na 50.

Prvním kritériem byla zvolena **problematika věty**. V textech jsme sledovali, zda převažují věty jednoduché nad souvětími, či naopak. Svoji pozornost jsme rovněž soustředili na členitost vět, a tedy zda se v textu vyskytují vedle vět dvojjmenných i věty jednočlenné a v jakém zastoupení. U souvětí jsme se dále zaměřili na nejčastěji se vyskytující spojovací výrazy. Zajímalo nás také, užívá-li autor spíše **souvětí podřadná** (tedy hypotaxi), nebo **souřadná** (parataxi). Z hlediska souvětí byl důležitý i počet vět v souvětí, neboť již před vlastní analýzou nás u autora zaujaly krátké úsečné věty řazené vedle rozsáhlých souvětí. V souvislosti s tímto kritériem jsme se rovněž rozhodli zkoumat výpovědi s ohledem na jejich **komunikační funkci**.

Základní gramatickou jednotkou pro vyjádření výpovědi je věta, abstraktní konstrukce, jež vzniká za přítomnosti predikačního vztahu. Prostředkem tohoto vztahu je predikátor nejčastěji vyjádřený verbem finitem. Z hlediska struktury rozlišujeme **věty dvojjmenné**, utvářené skladební dvojicí (subjektem a predikátem) (*Maminka vaří. Petr upadl.*), a **věty jednočlenné**, které jsou utvářeny predikátem v tzv. tvaru neosobním (*Stmívá se. Venku prší.*). „Syntaktickou jednotku skládající se ze dvou a více vět spojených ve vyšší mluvnický a obsahový celek, v němž věty ztrácejí svou samostatnost a vstupují do vzájemných syntaktických vztahů“⁷, nazýváme **souvětí**. Podle způsobu spojení jednotlivých vět rozlišujeme spojení **parataktické** (souřadné) a **hypotaktické** (podřadné). Parataxi nacházíme v takových případech, v nichž není žádná z vět začleněna do jiné věty,

⁷ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Skladba spisovné češtiny*. Vydání první. Praha: SPN, 1986. s. 345

tedy není jejím větným členem. Každá z vět má svoji samostatnou komunikační funkci: Já to tedy udělám, ale nesouhlasím s tím. Hypotaxí rozumíme způsob spojení vět, při kterém je jedna věta začleněna do jiné jako její větný člen. Začleněná věta ztrácí svoji výpovědní povahu a může být tedy často nominalizována. Pokud s tím souhlasíš, půjdu tam. S tvým souhlasem tam půjdu. Takovouto začleněnou větu nazýváme **větou vedlejší**, věta nezačleněná je pak **větou hlavní**.

Výpověď je na rozdíl od věty jednotka komunikátu, promluvy, která má věcný obsah a jistou komunikační funkci. „Komunikační funkce výpovědi je komunikační záměr mluvčího realizovaný ve výpovědi.“⁸ Každá výpověď má svoji **komunikační funkci**, je tedy oznámením faktu, otázkou, nabídkou, rozkazem apod. Z tohoto hlediska rozlišujeme čtyři základní komunikační funkce výpovědi: **oznamovací**, **tázací**, **rozkazovací** a **přací**. Nejčastějším druhem jsou výpovědi **oznamovací**, v nichž mluvčí něco oznamuje, sděluje nějaký fakt. Tyto výpovědi bývají v písmu ukončeny tečkou. (Zítřka s tebou půjdu. V pondělí přijede babička.) Při citovém zaujetí mluvčího nabývá oznamovací výpověď rázu výpovědi **zvolací**, která je v písmu ukončena vykřičníkem. (Hurá, maminka už se vrátila!) Tázací funkce vyjádřená formou otázky se dále rozděluje na tzv. **otázky doplňovací**, jimiž se mluvčí ptá na neznámou část skutečnosti, a **otázky zjišťovací**, pomocí nichž si mluvčí ověřuje, zda obsah jeho vědomí souhlasí s realitou. Dalšími typy tázacích výpovědi jsou otázky řečnické, otázky rozvažovací (deliberativní) a otázky citové. **Řečnická otázka** je z funkčního hlediska výpovědi oznamovací, neboť v sobě obsahuje odpověď, mluvčí ji tedy nepokládá s cílem získat odpověď. (Má tohle vůbec smysl?) **Otázka rozvažovací** vyjadřuje rozpaky, nerozhodnost nebo nejistotu. (Mluví pravdu? Copak si o tom asi myslí ona?) **Citová otázka** je druhem věty zvolací, převládá v ní totiž podiv mluvčího nad funkcí komunikativní. (Ty už to máš hotové?) Pomocí **rozkazovací výpovědi** mluvčí vyjadřuje rozkaz, zákaz, povel, varování, radu a také prosbu. Jejím cílem je to, aby adresát buď něco uskutečnil, nebo naopak neuskutečnil. (Poděj mi hrnec. Mlč! Nedělej si iluze.) **Přací výpověď** je vyjádřením přání mluvčího, jeho touhy, aby se něco uskutečnilo nebo neuskutečnilo. (Ať tam raději nechodí. Kéž by to byla pravda. Dobrou noc!) Komunikační funkce může být rovněž vyjádřena opisně, tedy formou věty složené. (Oznamuji vám, že zítřejší schůzka se nekoná. Přeji si, aby uspěl. Varuji tě, abys to nedělal.)

⁸ ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština - řeč a jazyk*. Vydání třetí. Praha: SPN, 2011. s. 271.

Následujícím kritériem jsme zvolili **významové poměry** mezi větami hlavními, které souvisí s nejčastěji užívanými spojovacími výrazy. Nejčastěji se vyskytujícím významovým poměrem mezi větami je **poměr slučovací**, který nalézáme mezi propozicemi, jejichž obsahy jsou rovnocenné. Základní spojkou je *a*, avšak věty mohou být připojovány i asyndeticky. **Poměr odporovací** se nachází mezi propozicemi, které jsou v nesouladu, rozporu. Základní spojkou je *ale*, užívá se také spojka *avšak*. **Poměr konfrontační** se nachází mezi „větami, jejichž propozice se stavějí do protikladu nebo přímo do kontrastu.“⁹ **Stupňovací poměr** nalézáme v souvětích, kde se obsah první věty ve druhé větě stupňuje, zpřesňuje nebo zesiluje. Nejčastěji se užívají spojovací výrazy *ba*, *dokonce*, *a dokonce*. **Poměr vylučovací** vyjadřuje disjunktivní vztah mezi obsahy vět (platí-li obsah jedné věty, neplatí obsah druhé). Obvyklý je dvojdílný spojovací výraz *bud' – (a) nebo*. Pro **poměr vysvětlovací** je typické, že druhá věta obsahuje informaci důležitou pro pochopení obsahu věty první. Často se užívají spojovací výrazy *vždyt' a totiž*. **Poměr příčinný** nalézáme v souvětích, kde obsah druhé věty vysvětluje příčinu obsahu věty první. Typickým spojovacím výrazem je *neboť*. **Poměr důsledkový** je v podstatě obrácený poměr příčinný – jako nutný závěr je vyjádřen fakt vyplývající z jiného faktu. Nejčastěji bývá užíván spojovací výraz *a proto*.

Dalším hlediskem rozboru jsou **druhy vedlejších vět**, způsob jejich připojení a také výskyt nepravých vět vedlejších. Vedlejší věta **podmětná** má v hlavní větě funkci podmětu. *Co se vleče, neuteče*. Vedlejší věta **předmětná** tvoří předmět hlavní věty. *Nevěř tomu, kdo ti lichotí*. Vedlejší věta **přísllovečná** vyjadřuje příslovečné určení hlavní věty a její druh určujeme podobně jako příslovečné určení dle významu. *Kdekoli se objevili, tam zavládlo zděšení*. Nejznámějšími druhy jsou věta příslovečná místní (*Šel, kam ho nohy nesly*.), věta příslovečná časová (*Než přestane pršet, nikam nechod'*.), věty příslovečné způsobové (*Pracoval, jak nejlépe dovedl. Jak si usteleš, tak si lehneš*.), věty příslovečné příčinné (*Jelikož jste nesplnili svoji část dohody, nebudeme s vámi dále obchodovat*.) a věty příslovečné důsledkové (*Nesplnili jste svoji část dohody, a tak s vámi nebudeme dále obchodovat*.). Dalšími větami fungujícími jako větný člen věty hlavní jsou vedlejší věty **přísudkové**, **doplňkové** a **přívlastkové**. Vedlejší věta přísudková je větnou realizací jmenné části verbo-nominálního přísudku. *Obloha byla, jako by ji vymetl*. Doplnková vedlejší věta je větnou realizací doplňku věty řídicí a často stává po slovesech smyslového vnímání. *Viděl Karla, jak odchází z budovy*. Vedlejší věta přívlastková plní funkci

⁹ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Skladba češtiny*. Vydání druhé. Olomouc: Votobia, 1998. s. 366.

přívlastku některého substantiva či substantivního zájmena věty řídící, na tomto substantivním výrazu je závislá a determinuje ho. *Pes, který štěká, nekouše.*

Následujícím kritériem byla stanovena problematika **odchylek** od pravidelnosti ve větné stavbě, a to motivovaných i nemotivovaných. Nemotivované odchylky jsou považovány za porušení jazykové normy. Cílem motivovaných odchylek je ozvláštnit text. Řadíme k nim zejména **elipsu** (výpustku), **samostatný větný člen**, **parcelaci výpovědi** a **slovoslednou inverzi**. „Elipsa je nevyjádření částí věty, které jsou podle modelové struktury částmi konstrukce dané věty a které by bylo možno doplnit, neboť se vyzumívají z kontextu nebo ze situace.“¹⁰ „*Koupila jsem si nové boty.*“ „*Za kolik?*“ Samostatný větný člen je výraz stojící mimo vlastní větu (nejčastěji anteponovaný), v níž je zastoupený formálně odkazovacím výrazem zájmenné povahy. *Ta naše maminka, ta si vždycky věděla rady.* Parcelace je segmentace věty, a to jak zvuková, tak grafická. *Nejsem s tvou prací spokojen. Vůbec.*

S ohledem na hlavní cíl práce bylo nutné analyzovat také výskyt **prostředků kondenzace textu**, tedy zmnožených syntaktických pozic, parentezí, polovětných konstrukcí, sekundárních prepozic a nepravých vět vedlejších. **Parentezí** (vsuvkou) se rozumí sdělení z jiné promluvové roviny, které je vsunuto do textu jako vedlejší informace, hodnotící poznámka apod. a které není zapojeno do větné struktury pomocí syntaktických vztahů. *Vymazal tak Holanďana Oelmana (7575 bodů) ze světových tabulek.* **Zmnožené syntaktické pozice** bývají realizovány prostřednictvím vztahu koordinačního a rovněž vztahem apozičním. Koordinační vztah nalzáme mezi výrazy, jež se nachází v jedné syntaktické pozici, avšak referují každý k jinému objektu reality. (*Maminka a tatínek se chystají do divadla.*) Výrazy ve vztahu apozičním se nacházejí rovněž ve stejné syntaktické pozici, odkazují ale ke stejnému denotátu. (*Karel Novák, můj spolužák ze základní školy, nyní pracuje jako ředitel nemocnice.*) Věty, jež nefungují jako větné členy vět hlavních, ale jež jsou na větách hlavních závislé, nazýváme **nepravé věty vedlejší**. Jedná se o vyjádření koordinačního vztahu závislosti. (*Setkal jsem se na nádraží s přítelem, kterého jsem srdečně přivítal. Cesta stoupá, aby náhle klesala do údolí.*)

Z hlediska **větných členů** budeme zkoumat pouze reprezentativnost, výraznou stylovost některých z nich.

¹⁰ ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština - řeč a jazyk*. Vydání třetí. Praha: SPN, 2011. s. 298.

3.3 Průběh analýzy

Před vlastní analýzou jsme nejprve zvolili texty reprezentativní pro autorský styl Oty Pavla. V průběhu měsíce září a října 2014 jsme zanalyzovali excerpovaný jazykový materiál kvantitativně a zaznamenali jsme zjištěná data do tabulky. Dále jsme během měsíce listopadu a prosince 2014 provedli syntézu zjištěných poznatků, porovnali oba žánry a počali jsme zjištěné závěry sepisovat v souvislostech.

4. Vlastní analýza

4.1 Autobiografická próza

Východisky pro syntaktickou analýzu autobiografické prózy byly texty excerpované z povídek Běh Prahou, Pumprdentlich a Smrt krásných srnců. Ve všech třech zkoumaných textech jednoznačně převažují souvětí nad větami jednoduchými, a to zejména **souvětí souřadná**. (*Chodíval k nám tenkrát Arnošt Lustig, studoval a flámoval s mým bráškou Jirkou. A sedl si a dal si velkou griotku, jediný alkohol, který občas pil. Tatínek všechno pozoroval a mířil dál až k zájezdní hospůdce u Rozvědčička a tam jsme na dvě sezóny zůstali.*)¹¹ Autor klade skutečnosti a události vedle sebe, užívá parataktické spojování vět a nesnaží se tedy vystihnout vztahy příčinné, časové apod.

V ohledu na členitost se v textu vyskytují téměř pouze **věty dvojjmenné**, nicméně nalézáme zde i několik vět jednočlenných slovesných (*Vždyť šlo už dlouho o jeho prestiž. U Hartmannů bylo plno a nálada výborná. Dorazili k nám v podzimním odpoledni, už si nepamatují, jestli svítilo slunce nebo bylo pod mrakem*). Kromě jednoduchých vět a souvětí se ve vzorcích vyskytlo rovněž několik **větných ekvivalentů**, které byly ale převážně výsledkem parcelace výpovědi. (*Jednoho dokonce dostal. Asi pětikilového sumce s vouskama a malýma záhadnýmá očkama.*)

V textech autobiografických povídek jednoznačně převládají výpovědi s **komunikační funkcí** oznamovací, což je společné většině komunikátů (*Blížily se volby ve čtyřicátém šestém a tatínek si usmyslel, že naše rodina musí pro vítězství komunismu něco udělat. Tatínek nikdy přesně nevěděl, co tohle slovo znamená, ale s oblibou je používal. Od jara do zimy nepracoval, chytal ryby u Čertovy skály.*). Nalezli jsme zde však také několik výpovědí tázacích, z nichž některé z nich považujeme za tzv. řečnickou otázku (*Maminka se usmála, kterou ženu by to nepotěšilo.*). Ostatní jsme opět našli v řeči

¹¹ Takto zvýrazněný jazykový materiál v rámci celé části Vlastní analýza byl čerpán přímo z analyzovaných děl a slouží zde jako doklad popisovaných jazykových prostředků.

postav, jsou ale otázkami doplňovacími (*A pak ten hezký pán dodal: „Jenom by mě zajímalo, co máte s tím Židem?“ Znovu se netrpělivě zeptal: „Kolik má ten sumec?“) Ve vzorku povídky Běh Prahou se nacházela i výpověď práci, a to v přímé řeči postavy (*Šel jsem k němu blíž a zaslechl jsem zřetelně: „Nechť zhyne starý podlý svět..“*).*

Z hlediska **významových poměrů** mezi hlavními větami je podstatný fakt, že jsou často zastoupeny pouze některé druhy těchto poměrů: slučovací vyjádřený spojkou a či asyndetickým připojením (*Budeme mít čísla politických stran a předpovíme, jak volby dopadnou. Náš tatínek na cestě světem zestárl a projevovalo se to i na rybách. Přijely spousty trempířů, čundráků, vandráků a kovbojčků a z tiché hospůdky udělali peklo hodné západu.*), odporovací vyjádřený spojkou ale (*Naše maminka prohlásila, že tak pitomý návrh může vymyslet jen tatínek, ale tatínek na její řeči nedal. Tohle byl krásný sumec jako dáma v černých plesových šatech, ale bohužel to nebyl sumec velký. Tenkrát jsem nevěděl proč, ale dnes to vím.*), vysvětlovací (*Přijeli pozdě odpoledne, Johnny o tom zřejmě nechtěl ani slyšet. A pak je to většinou jako v životě: to, co moc chceme – toho nikdy nedosáhneme. Maminka mě s Bambasem nerada viděla, bála se, že mě zkazí.*), příčinný, který však nalzáme pouze v povídce Běh Prahou (*Tatínek zmizel brzy ráno s tím, že přivleče na běh Johnnyho, neboť takovou záležitost musí zajišťovat armády.*) a důsledkový, který nalzáme pouze v povídce Smrt krásných srnců (*Tyhle dvě potupy, když se roznesly, nemohli četníci Proškům zapomenout, a tak Karel věděl, že si nedá ani ránu, a flintičku hodil raději nad jezem do Berounky.*). Je však nutno zdůraznit častou absenci spojovacích výrazů, s níž souvisí potíže s přesným určením významového poměru mezi větami. V některých případech cítíme, že se mezi větami nachází jiný významový poměr než slučovací, ale nejsme schopni tento poměr určit. (*Pomáhal jsem obsluhovat, tatínka nebylo vidět. Dorazili k nám v podzimním odpoledni, už si nepamatují, jestli svítlo slunce nebo bylo pod mrakem.*) Zde bývá ponechán poměrně velký prostor čtenáři.

Ve všech vzorcích nalzáme převážně **souvětí o dvou větách**, jež se však prolínají i s rozsáhlejšími větnými celky, např. v povídce Smrt krásných srnců se souvětím skládajícím se z osmi vět. (*Můj tatínek pochopil už tenkrát, že jednou můžu uvidět bulváry Paříže a mrakodrapy New Yorku, ale už nikdy nebudu moci týdny bydlet v chalupě, kde voní v peci chleba a v máselnici se tluče máslo, protože u těch chalup budou jednou zastavovat embéčka, uvnitř budou blikat televizory, podají vám špatnou černou kávu a vybledlý chléb.*) Nápadné je také střídání jednoduchých vět, či dokonce větných ekvivalentů se souvětími. (*Srncí opatroval Karel Prošek záhadným způsobem*

v křivoklátských lesích, aspoň dlouhá léta to nikdo nevěděl. V Proškoví ovšem kolovala od narození pytlácká krev. Už jeho dědeček proslul uzavřením sázky, že proveze v poledne nejsilnějšího srnce z křivoklátských lesů kolem četnické stanice, a také to dokázal, v rakvi a pohřebním voze, a jindy jeho maminka, když četníci přišli na prohlídku, houpala srnce v kolíbce.)

V textech autobiografických není zastoupena příliš rozmanitá škála **vět vedlejších**, celkově se zde nejčastěji vyskytují vedlejší věty předmětné (35) a přívlastkové (24). V tomto ohledu se jednotlivé texty odlišují: v analyzovaném textu povídky Pumprdentlich převažují vedlejší věty příslovečné příčinné (8) (*Tatínek tomu nemohl zabránit, protože mnozí z nich byli sami rybáři a chtěli se o všem přesvědčit na vlastní oči.*), v povídce Běh Prahou vedlejší věty předmětné (20) (*Jednou pro ni přišel hezký světlolvasý vysoký pán a tatínek kývl, že maminka s ním může jít na parket.*) a v povídce Smrt krásných srnců vedlejší věty přívlastkové (14) (*Ale byl to přesně takový pes, jakého potřeboval strejda Prošek.*). Výskyt vedlejších vět předmětných lze odůvodnit užíváním **nepřímé řeči**, v níž mluvčí referuje o nějakém projevu v rámci svého projevu. „Jde o uvedení cizí (nebo i vlastní) řeči, která je začleněna do řeči mluvčího jako její skladební součást.“¹² Pro Pavlův autorský styl je v tomto ohledu typické užívání dvou spojovacích výrazů vedle sebe. (*Tatínek vždycky říkal, že jak ho český holky viděj, hned se svlíkají, ale mně bylo tehdy teprve čtrnáct a nevěděl jsem, co to znamená. Neboť poté se vydal do hostince podnik Hartmanových, aby oznámil světu, že dostal sumce.*)

Ve všech třech zkoumaných textech mají jednoznačnou převahu **vedlejší věty spojkové**, a to nejčastěji vedlejší věty předmětné připojené spojkou *že*. (*Jenom vím, že Johnny byl maličko namazaný, pod volantem měl láhev whisky a něco si pobrukoval. Maminka bleskurychle domyslela, že ještě nejsou v tom stavu, aby viděli sumce, a pozvala je ke stolům do chaty a na verandu. Tyhle dvě potupy, když se roznesly, nemohli četníci Proškům zapomenout, a tak Karel věděl, že si nedá ani ránu, a flintičku hodil raději nad jezem do Berounky.*). Z hlediska užitých spojovacích výrazů je opět nutné připomenout autorovu snahu napodobit mluvený komunikát, neboť ji dokládá častý výskyt spojovacích výrazů s hovorovým příznakem. (*Rybář jménem Dušek škytl a pronesl proslov: „Milostivá paní, přišli jsme se podívat na toho sumce, co chyt váš mužíček.“*).

K poslednímu kritériu nutno uvést, že texty autobiografické prózy jsou komplikovány několikanásobným obsazením syntaktických pozic více než texty sportovně

¹² ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Vydání třetí. Praha: SPN, 2011. s. 335.

beletristické. Vysokou měrou jsou v textech zastoupeny **koordinační skupiny** větných členů (*Chodili tančit do barů Belvedere, Barbarina. Jenže hostinský neměl pro nějaká interesantní slova a představy smysl. A pekl se chléb a koláče.), ale také vedlejších vět (*Jenom vím, že Johnny byl maličko namazaný, pod volantem měl láhev whisky a něco si pobrukoval. Tatínek tomu nemohl zabránit, protože mnozí z nich byli sami rybáři a chtěli se o všem přesvědčit na vlastní oči. Přestože paní Fraňková byla krásná a příjemná žena a uměla báječný guláš a dršťkovou, v sobotu a v neděli tam byl kravál.). Méně často se vyskytují výrazy aponované, na něž je bohatý zejména text povídky Pumphrentlich (*Tatínkovi zabralo na přehradě u Skochovic asi pět sumců, lidově sumárů. A sedl si a dal si velkou griotku, jediný alkohol, který občas pil.) a výrazy parentetické povahy (*A v chalupě u převozníka Karla Proška, knírek měl zrovna jako Adolf Hitler, jsme našli na dlouhá léta přístřeší. Ale můj nevlastní strejda Prošek, pro mě zajímavější než všichni vlastní, šel na to jinak. Maminka se usmála, kteřou ženu by to nepotěšilo).****

Excerpované texty jsou poměrně málo kondenzované, v celkem 150 větných celcích nalézáme pouze dvě ojedinělé **polovětné konstrukce** (přívlastkovou a přechodníkovou, avšak s elidovaným přechodníkem). (*A byl skutečně frajer, lítal s bojovým letadlem na Němce, pár jich sundal, než ho sestřelili a udělali z něho invalidu, dopadajícího maličko na levou nohu. Zatím co jsme se šli převléknout do triček, Johnny trénoval jízdu se svým džípem dokolečka ve Farského ulici, jednu nohu na plynu, druhou na blatníku, a kouřil doutník.). Zřídka jsou zastoupeny také sekundární prepozice. (*Aspoň to tak všichni slibovali, počínaje Leninem*.)*

S užíváním výrazů parentetické povahy ale souvisí výskyt **nepravých vět vedlejších**, jež jsou anteponovány či postponovány. Jedná se zde o tzv. **autorské komentující poznámky**. „V podobě volně připojeného komentáře k základní větě zapojuje autor často do textu svůj postoj k obsahu (modální, hodnotící, citový), k výrazové stránce textu (k jeho uspořádání, k užitým prostředkům), nebo ke komunikační situaci, zejména k adresátovi projevu.“¹³ Všechny následující příklady náleží k autorským komentujícím poznámkám: (*Jak jsme zjistili, Johnny už dopil tu láhev whisky. Maminka se usmála, kteřou ženu by to nepotěšilo. Tatínek rychle uvažoval, že jim koupí jedno štěně, ale jak se ukázalo, nezastavil by je ani bernardýn s krvavými očima. Srnčí opatroval Karel Prošek záhadným způsobem v křivoklátských lesích, aspoň dlouhá léta to nikdo nevěděl).*

¹³ DANEŠ, František, HLAUSA, Zdeněk a kol. *Mluvnice češtiny 3*. Vydání první. Praha: Academia, 1987. s. 676.

Z hlediska motivovaných odchylek od větné stavby jsou texty bohaté na **elipsy a parcelace výpovědí**. (*Jednoho dokonce dostal. Asi pětakilového sumce s vouskama a malýma záhadnýma očkama. Valil se ještě jako štěněčí kulička s vypoulenými kukadly a už zabíjel slepice. Haf a haf. Vrr a vrr. A hlavně šklub a trh a „smrt“. To později.*) V uvedeném příkladu se jedná o parcelaci výpovědi. Z hlediska elidovaných výrazů autor vynechává především celé predikáty, či části verbonominálních predikátů, tedy sponová slovesa. V následujících příkladech se jedná o typické vynechání predikátu v dialogu prostěsdělovacího stylu, což opět dokládá autorův záměr stylizovat text tak, aby ve čtenáři budil dojem nepřipravené komunikace. Příklad 1: *A pak ten hezký pán dodal: „Jenom by mě zajímalo, co máte s tím židem?“ „Tři děti“, řekla maminka, dotančila a sedla si zase vedle tatínka.* Příklad 2: *Tatínek si kupoval cigarety a před hostinským utrousil mezi řečí: „Tak jsem dostal sumce.“ „Kolik?“* Další příklad elipsy se nachází v následujícím souvětí: *Tatínek zmizel brzy ráno s tím, že přivleče na běh Johnyho, neboť takovou záležitost musí zajišťovat armády.* Zde se jedná o elidování verba dicendi, které je nahrazeno formálně odkazovacím výrazem *s tím*. Tento typ elipsy rovněž nese příznak hovorovosti. Příklad 4: *Zatím co jsme se šli převléknout do triček, Johny trénoval jízdu se svým džípem dokolečka ve Farského ulici, jednu nohu na plynu, druhou na blatníku, a kouřil doutník.* V posledním příkladu je elidovaným výrazem přechodník *maje*, neboť „prostý akuzativ jako výraz ADVCom lze hodnotit jako výsledek kondenzace predikátové struktury se slovesem mít: Darmojed hrdě odešel, (maje) ruce v kapsách, ramena silně spuštěna, nakláníje tělo mírně nalevo.“¹⁴ Ojediněle nacházíme také **samostatný větný člen**: (*Ta naše chata na skále, to brzy nebyla chata, ale parník na vzdutých vlnách.*) V textu povídky Pumplendlich se vyskytuje také **slovosledná inverze** (*Tohle byl krásný sumec jak dáma v černých plesových šatech, ale bohužel to nebyl sumec velký.*)

Z hlediska **větněčlenského výzkumu** je nutno zdůraznit především četný výskyt atributu shodného (v *podzimním odpoledni, slabý cajk, pevné nervy, nevlastní strejda*). Mnohdy v autobiografických textech nalézáme atributy postupně rozvíjející (*hezký světlovlasý pán, svou velikou životní rybu, té slavné rybářské a čundrácké hospodě, naším osobním šoférem, originál žlutou anglickou merunu*). Atribut shodný funguje v textech uměleckých jako jeden z tzv. básnických tropů, tedy epiteton. Běžně rozlišujeme tři základní druhy epiteta, a to epiteton volné, souslovné a metaforické. V textech

¹⁴DANEŠ, František, HLAVSA, Zdeněk a kol. *Mluvnice češtiny 3*. Vydání první. Praha: Academia, 1987. s. 111.

autobiografických povídek se setkáváme se všemi těmito druhy epiteta – volným (*dlouhá léta, malýma záhadnýma očkama*), souslovným (*plesových šatech, čerstvý vzduch, četnické stanice*) i metaforickým (*pravý sumec, pevné nervy, svou velikou životní rybu, odešli na hliněných nohou*).

V následující tabulce lze sledovat míru zastoupení uvedených syntaktických prostředků v rámci 50 zkoumaných větných celků vyňatých z autobiografických povídek:

	Běh Prahou	Pumprdtlich	Smrt krásných srnců	Celkem
Počet větných celků	50	50	50	150
Počet větných ekvivalentů	-	1	4	5
Počet jednoduchých vět	15	25	17	57
Počet souvětí	39	30	33	102
Souvětí souřadné	27	20	23	70
Souvětí podřadné	12	10	10	32
Souvětí o 2 větách	16	12	13	41
Souvětí o 3 větách	12	10	9	31
Více než 3 věty	11	8	8	27
Poměr slučovací	27	15	26	68
Poměr vylučovací	-	-	-	-
Poměr vysvětlovací	4	3	1	8
Poměr odporovací	4	4	2	10
Poměr stupňovací	-	-	-	-
Poměr příčinný	-	-	-	-
Poměr důsledkový	-	-	1	1
Asyndeton, nelze určit poměr	3	2	1	6
Vedl. věty vztahné	8	9	13	30
Vedl. věty spojkové	24	27	19	70
v. v. podmětňá	3	1	-	4
v. v. předmětňá	20	7	8	35
v. v. přívlastková	4	6	14	24
v. v. přísudková	-	3	-	3
v. v. doplňková	-	1	-	1
V .v . přísl. příčinná	1	8	4	13
V .v . přísl. účelová	1	3	1	5
V .v . přísl. podmínková	-	2	2	4
V .v . přísl. přípustková	-	-	2	2
v. v. přísl. časová	6	1	2	9
v. v. přísl. vl. způsob	-	1	-	1
v. v. přísl. měrová	1	-	-	1
v. v. přísl. zřetelová	-	-	-	-
v. v. přísl. průvodních okolností	-	-	-	-

v .v . přísl. místní	-	-	-	-
Podměťová větná str.	128	112	110	350
Bezpodměťá větná str.	1	3	-	4
Přísudek slovesný jednoduchý	107	90	94	291
Přísudek slovesný složený	11	9	3	23
Přísudek slovesně jmenný	16	16	9	41
Přísudek souslovný	-	1	1	2
Koordinace mezi v. č.	11	11	24	46
Koordinace mezi v. v.	4	5	4	13
Apozice	-	4	1	5
Parenteze	2	1	6	9
Polovětná konstrukce přívlastková	1	-	-	1
Polovětná konstrukce infinitivní	-	-	-	-
Polovětná konstrukce přechodníková	1	-	-	1
Sekundární prepozice	1	-	-	1
Nepravá věta vedlejší	2	2	1	5
Nemotivované odchylky	-	-	-	-
Elipsa	5	4	-	9
Parcelace	-	2	1	3
Samostatný větný člen	-	2	-	2
Motivovaná postpozice at. shodného	-	1	-	1

4.2 Sportovně-reportážní povídky

Východisky pro syntaktickou analýzu sportovně beletristických povídek byly vzorky excerpované z povídek Jak Bohoušek Váňa oplatil hořký slzy Marušky Kettnerové, Jak to tenkrát běžel Zátopek a Americký pohár.

Ve všech zkoumaných textech celkově převládají rovněž jako u autobiografické prózy souvětí nad větami jednoduchými, a to **souvětí souřadná**. (*Na druhé straně stojí s pobledlou tváří Bohoušek Váňů z Nuslí, má šedivé kalhoty, modré tričko a vypadá trochu jako prodavač limonád. Emil se v té době rozhodne: udělá si náskok, dokud je při síle. Angličané začali, Duklu jako by mačkaly kopačky.*) Vzorek vyňatý z povídky Americký pohár se však v tomto bodě vymyká a převahu zde mají věty jednoduché, což činí text více dynamickým. (*Duklu chycená desítka postavila pevněji na nohy. Evertonem otrásla. Krátce nato se dostal ke slovu dukelský útok.*) Ve vzorku povídky Americký pohár také zaznamenáváme častější výskyt **větných ekvivalentů** (*Desítka! Poločas: 5:0!*), jež rovněž napomáhají zdynamičtění textu. Avšak ani ostatní texty nebudí dojem statičnosti, neboť v nich dominují souvětí souřadná a události jsou tedy pouze kladeny vedle sebe. (*Ničí Barnu smeči, ničí ho kraťasy, honí ho kolem stolu, posílá mu míčky, které se podobají letem padajícím listům v Hyde Parku.*)

Z hlediska **komunikační funkce výpovědi** zde opět jednoznačně převládají výpovědi oznamovací (*Na druhé straně stojí s pobledlou tváří Bohoušek Váňů z Nuslí, má šedivé kalhoty, modré tričko a vypadá trochu jako prodavač limonád. Dopředu se už dere štíhlý Argentinec Corno, chce opakovat vítězství svého krajana Cabrery z poslední olympiády. V páté minutě se Roy Vernon pokusil utéci, zastavili ho ostře.*) Na rozdíl od textů autobiografických jsme však našli také příklady výpovědí zvolacích, které jsou pro povídky se sportovní tematikou typické, neboť přispívají ke gradaci děje (*Pane Viktore Barno, jsem připraven! I am ready! Nemá sílu, aby se usmál; navíc ho rozčílí skandování o udatném Emilkovi; má všeho udatenství až po krk; polohlasně mumlá: „Polibte mi prdel!“ Kopne to pravou nohou!*).

V ohledu na členitost stejně jako u textů autobiografických převládají **věty dvojčlenné**, znovu se zde vyskytují i věty jednočlenné slovesné, i když pouze v textu jedné z povídek (*V sále je stále ticho a on slyší jen své srdce: BIM BAM! BIM BAM! Je vyprodáno!*)

Z hlediska počtu vět v souvětí jsou vzorky rovněž částečně odlišné od vzorků autobiografických povídek, neboť v nich sice opět převládají **souvětí o dvou větách**, ale

výskyt rozsáhlejších větných celků je zde zřetelně nižší. (A uprostřed toho ticha slyší své srdce, které už je srdcem sportovním. Běžce za ním poprvé napadá, že už ho nikdo nedohoní. Pavel skočil do správného místa a cítil ten prudký a zároveň teplý míč na dlaních.)

V textech jsou zastoupeny pouze čtyři typy **významových poměrů** mezi hlavními větami, z nichž nejčastějším se přirozeně jeví poměr slučovací. (Ničí Barnu smeči, ničí ho kraťasy, honí ho kolem stolu, posílá mu míčky, které se podobají letem padajícímu listu v Hyde Parku. Od třiceti do pětatřiceti kilometrů byl každý kilometr přímo dálava, nyní od pětatřiceti je každý kilometr bez konce. Pavel skočil do správného místa a cítil ten prudký a zároveň teplý míč na dlaních.) Dále zde nacházíme také poměr vysvětlovací (Ne, proti Zátopkovi se nedá v současné době běžet se stopkami v ruce, Emil je člověk bez pravidel a zákonů; dosud všechny naměřené časy rozbil. Před koncem poločasu Dukla získala velkou převahu, „komár“ Brumovský dal i v těch čůčkách čtvrtý a Kučera po dalším úniku Vacenovského pátý gól.), odporovací (Lidé v podvědomí také přejí Váňovi, ale ve skutečnosti žádají, aby byl potrestán za své mládí, drzost, za útok, za odvahu. Povzbuzují ho, jenže to, co by mu mělo pomáhat, ho ubíjí. K brankáři se kutálel pomalý míč, obránce kryl Kučeru, ale Rudla ho oběhl, k míči se dostal první a přehodil jej brankáři nad rukama.), a dokonce ojediněle poměr stupňovací. (Nemá sílu, aby se usmál; navíc ho rozčílil skandování o udatném Emilkovi; má všeho udatenství až po krk; polohlasně mumlá: „Polibte mi prdel!“)

Nicméně je třeba znovu zdůraznit výskyt **asyndet**, jež ztěžují, či v některých případech naprosto znemožňují určení významového poměru. (Emil se v té době rozhodne: udělá si náskok, dokud je při síle. Domníval se, že kdysi dávno už vypnul mozek, ale není to zřejmě pravda, nemůže běžet bezmyšlenkovitě, přestal by mít techniku, rytmus a tempo. Ted' vidí jejich otevřená ústa; volají jeho jméno.)

Vedlejší věty jsou rovněž jako v povídkách autobiografických častěji připojené **spojkou**, avšak v textu povídky Jak Bohoušek Váňa oplatil hořký slzy Marušky Kettnerové převládají vedlejší věty vztahné. (Ničí Barnu smeči, ničí ho kraťasy, honí ho kolem stolu, posílá mu míčky, které se podobají letem padajícímu listu v Hyde Parku. Deset tisíc diváků se dívá na jediný osvětlený bod, kde je finále Bergmann – Váňa.)

Ve vzorcích převažují **vedlejší věty přívlastkové**, jež jsou zejména zastoupeny v textu výše zmíněné povídky. (Na jedné straně stojí s lehkým úsměvem gentlemana G. V. Barna, hráč, který si až do dneška na zeleném dřevěném stole postavil svůj skvostný hrad a

svůj život. Zahlédne ještě tvář fučikovců, kteří zas něco skandují o udatném Emilkovi. Everton dával do boje všechnu vůli, sílu a umění – jako boxer, jenž se bojí porážky k.o.)

Dalším často vyskytujícím se typem vedlejší věty je vedlejší věta předmětná, jejíž vysoká míra zastoupení souvisí s již zmíněným užíváním **nepřímé řeči**. (Nejlepší z těch vzadu to mají vypočteno na vítězství, dívají se na stopky, a ty jim říkají, že dosud je všechno v pořádku: Zátopka předběhnou. Borovice si zřejmě při jeho letu řekl, že zase zkusí svůj „roční gól“ z voleje, a snad z pětadvaceti metrů poslal míč do branky Evertonu.)

Z hlediska **vedlejších vět příslovečných** v textech nalzáme vedlejší větu příslovečnou časovou (Ještě než ťukne na stůl první míček, uvědomí si Bohoušek velké ticho. Emil se v té době rozhodne: udělá si náskok, dokud je při síle.), vlastního způsobu (Svaly od nezvyklých nárazů na silnici bolí, trhá to a řeže, jako by se mu odbourávala svalová tkáň. Dukla se už pustila do Angličanů, jako by vůbec nebyli založili moderní kopanou.), podmínkovou (V očích mají obdiv, ale i závist, a zároveň přání, aby zvítězil; jestliže opět vyhraje, jeho velikost znovu omluví jejich předešlé porážky. Jestliže brankář vylétne správným směrem zároveň s úderem nohy, má jakousi naději.), příčinnou (Ten, který mu před několika dny řekl, že je vychytralá myš, protože při běhu dává na odiv svou svěžest mluvením, a to prý ničí soupeře.) a jedinou vedlejší větu příslovečnou měrovou (Ale v sázce je příliš cenná medaile, než aby kapitulovali.). Ojedinele se zde nachází vedlejší věta podmětná (Je už jasné, že Barna do finále nepostoupí, ten chlapec se lvem na prsou ho vyřadí.), přísudková (Slyší jeho údery a je to, jako by tloukl na parlamentě nejslavnější anglický zvon Big Ben, vážící třináct a půl tuny.) a doplňková (V Londýně se pak Váňa ztratí, najdou ho na kolotoči, jak jezdí na bílých a černých dřevěných koničcích.).

Dané texty nejsou komplikovány **několikanásobným obsazením syntaktických pozic** tak často jako povídky autobiografické, ale vyskytují se zde koordinace mezi větnými členy (Stará londýnská koncertní síň s karmínově plyšovými sedadly, ve které hráli největší světoví hudební mistři a virtuosové. Ale není to možné; musí draze zaplatit za dnešek a musí prožít běh maratónce se vším dobrým i špatným. Viděl proti sobě takového malého chlapíka se širokou hlavou a silným nohama.), které bývají realizovány nejčastěji formou parataxe, v daných vzorcích lze však nalézt také několik příkladů koordinace mezi větnými členy realizované formou hypotaxe. (Pluskal navíc společně s Masopustem tlačil útok. Dále se ve vzorcích vyskytuje koordinace mezi vedlejšími větami (Srdce, které urazilo dlouhou cestu a dorostlo do těch největších rozměrů. Zprvu ho napadne, že nahoru

nevyběhne, bude muset lézt dál po čtyřech. Ale Angličané se drželi statečně; hráli jakoby měli na kabátě dosud všechny knoflíky a jako by se loď pod nimi nepotápěla.). Řidčeji nalézáme také apozici (*Na jedné straně stojí s lehkým úsměvem gentlemana G. V. Barna, hráč, který si až do dneška na zeleném dřevěném stole postavil svůj skvostný hrad a svůj život. Míč si stavěl Bobby Collins, ten nejlepší střelec první skupiny.*), jež je v některých případech užita pro vysvětlení prvního výrazu druhým. (*Výborně hrál Vacenovský, tady mu také občas říkali „playmaker“ – hráč tvořící hru.*)

V textech objevujeme rovněž **výrazy uvedené v závorkách**, z nichž některé považujeme za parenteze (*Ale už nemá sílu, aby jim zamával (později mu to někteří fučíkovci dokonce vyčtou: „Emilku, Emilku, ani jsi nám nezamával.“)*), jiné za prvky tzv. reliéfizace textu, s jejíž pomocí se autor snaží upozadit dané informace. (*Za necelou hodinu je G. V. Barna vyřizen (3–0).*)

Analyzované vzorky vykazují vyšší míru kondenzace než vzorky autobiografické prózy, avšak stále se jedná o texty velmi málo kondenzované. Z prostředků kondenzace textu zde nalézáme pouze **polovětné konstrukce přívlastkové** (*Slyší jeho údery a je to, jako by tloukl na parlamentě nejslavnější anglický zvon Big Ben, vážící třináct a půl tuny.*) a **nepravé věty vedlejší**, které jsou však zastoupeny vyšším počtem než v povídkách autobiografických. Zejména se zde jedná o nepravé věty vedlejší vztažné připojené spojovacími výrazy *který, kde, a dokonce což*. (*Stará londýnská koncertní síň, ve které hráli největší hudební mistři a virtuosoové. Z kolotoče jede do Wembley, kde na něho čeká ve finále Rakušan Richard Bergmann, jedna z největších světových postav stolního tenisu. Mezi diváky vede už jen mezera, kterou běží. Přeskákali nízký plot baseballového hřiště a nesli pražské vojáky k odpočinku do kabin na ramenou, což se pravděpodobně dosud nikdy a nikde nikomu nestalo.*)

Nejčastěji se vyskytující motivovanou odchylkou je **parcelace výpovědi**, parceláty zde dokonce utváří celé řetězce (*Bleskne mu hlavou: To je Reiff! Ten, který na pět kilometrů vzdal. To je Mimoun! Ten, který vždy běhal jako mazaný lišák za ním. A uprostřed toho ticha slyší své srdce, které už je srdcem sportovním. Srdce, které urazilo dlouhou cestu a které dorostlo do těch největších rozměrů.*). V daných vzorcích se vyskytuje také **elipsa**, a to především elipsa celého větného členu (*Před koncem poločasu Dukla získala velkou převahu, „komár“ Brumovský dal i v těch čočkách čtvrtý a Kučera po dalším úniku Vacenovského pátý gól.*) a elipsa sponové části přísudku (*Stará londýnská koncertní síň s karmínově plyšovými sedadly, ve které hráli největší světoví hudební mistři*

a virtuosové.) Ojediněle zde nalézáme **slovoslednou inverzi** (*A uprostřed toho ticha slyší své srdce, které už je srdcem sportovním.*).

Texty vyňaté ze sportovních povídek jsou specifické také vyšší mírou **opakování výrazů**, které může mít funkci emotivní či intenzifikační. Intenzifikační opakování je začleněno do jedné výpovědi, emotivní bývá osamostatněno (*Král je mrtev! Ať žije král! Sune nohy nahoru, jde to těžce, ale jde to.*), mnohdy je ovšem obtížné nalézt hranici mezi intenzifikací a emocionálností sdělení, neboť se obě funkce opakování mohou prolínat (*A uprostřed toho ticha slyší své srdce, které už je srdcem sportovním. Srdce, které urazilo dlouhou cestu a které dorostlo do těch největších rozměrů.*). Motivované opakování sloves však slouží jako prostředek vyjádření trvání děje a jeho gradace (*Váňa hraje stylem, který mu o rok později vynese na obrovském turné v Americe název Mlátící Čech. Útočí! Útočí! Útočí! Ničí Barnu smeči, ničí ho kratásy, honí ho kolem stolu, posílá mu míčky, které se podobají letem padajícím listí v Hyde Parku.*).

Rovněž u textů sportovních povídek je nutné zdůraznit z hlediska **větných členů** hojný výskyt atributu shodného, často postupně rozvíjejícího (*koncertní síň, nový mladičkový virtuos, opravdový početní úkol, všechny naměřené časy, první velké příležitosti, veliký a oboustranně rychlý zápas*). Plní zde opět funkci epiteta a vyskytuje se převážně jako epiteton souslovné (*koncertní síň, semifinálové utkání, svalová tkáň, olympijské vesnice*). Nalezli jsme však i několik příkladů epiteta volného (*dlouhou cestu, nízký plot*) a metaforického (*lesním tichu, prudký a zároveň teplý míč, roční gól*).

V následující tabulce lze sledovat míru zastoupení uvedených syntaktických prostředků v rámci 50 zkoumaných větných celků vyňatých ze sportovně-reportážních povídek:

	Jak Bohoušek Váša oplatil..	Jak to tenkrát běžel Zátópek	Americký pohár	Celkem
Počet větných celků	50	50	50	150
Počet větných ekvivalentů	2	-	4	6
Počet jednoduchých vět	22	17	28	67
Počet souvětí	26	39	25	90
Souvětí souřadné	11	29	18	58
Souvětí podřadné	15	10	7	32
Souvětí o 2 větách	16	19	16	51
Souvětí o 3 větách	8	11	6	25
Více než 3 věty	3	9	3	15
Poměr slučovací	12	26	19	57
Poměr vylučovací	-	-	-	-
Poměr vysvětlovací	1	4	2	7
Poměr odporovací	1	4	1	6
Poměr stupňovací	-	1	-	1
Poměr příčinný	-	-	-	-
Poměr důsledkový	-	-	-	-
Asyndeton, nelze určit poměr	1	4	-	5
Vedl. věty vztahné	17	5	3	25
Vedl. věty spojkové	11	22	12	45
v. v. podmětá	2	4	1	7
v. v. předmětá	4	9	3	16
v. v. přívlastková	15	7	2	24
v. v. přísudková	1	-	-	1
v. v. doplňková	1	-	-	1
V .v . přísl. příčinná	-	2	-	2
V .v . přísl. účelová	-	-	-	-
V .v . přísl. podmínková	-	1	3	4
V .v . přísl. přípustková	-	-	-	-
v. v. přísl. časová	1	3	2	6
v. v. přísl. vl. způsob	1	1	3	5
v. v. přísl. měrová	-	1	-	1
v. v. přísl. zřetelová	-	-	-	-
v. v. přísl. průvodních okolností	-	-	-	-

v .v . přísl. místní	-	-	-	-
Podmětová větná str.	89	121	90	300
Bezpodmětá větná str.	3	-	-	-
Přísudek slovesný jednoduchý	76	94	81	251
Přísudek slovesný složený	2	10	-	12
Přísudek slovesně jmenný	12	18	4	34
Přísudek souslovný	-	3	4	7
Koordinace mezi v. č.	9	8	14	31
Koordinace mezi v. v.	4	1	2	7
Apozice	2	-	2	4
Parenteze	-	1	-	1
Polovětná konstrukce přívlastková	1	2	-	3
Polovětná konstrukce infinitivní	-	-	-	-
Polovětná konstrukce přechodníková	-	-	-	-
Sekundární prepozice	-	-	-	-
Nepravá věta vedlejší	3	2	-	5
Nemotivované odchylky	-	-	-	-
Elipsa	1	-	1	2
Parcelace	-	3	-	3
Samostatný větný člen	-	-	-	-
Motivovaná postpozice at. shodného	1	-	-	1

4.3 Charakteristika Pavlova autorského stylu

Na základě kvantitativních údajů uvedených v předchozí kapitole se v této části práce pokusíme o charakteristiku Pavlova autorského stylu z hlediska užívaných syntaktických prostředků. Zpočátku je však zapotřebí zdůraznit, že následující charakteristika není, a ani nemůže být, absolutně platící, neboť stylistická norma je relativní a odráží se v ní prvky kontextu a konkrétního subjektu. Výše uvedené platí tím spíše, že se jedná o texty uměleckého funkčního stylu.

Zaměřili jsme se na prostředky, jež umocňují míru estetického, emocionálního prožitku. Specifičnost syntaxe zkoumaných próz z hlediska estetického účinku tkví zejména v bezspoječném spojování vět, mezi nimiž bývá implicitně vyjadřován jiný významový poměr než slučovací. Tento prostředek implikuje autorovu snahu o zachycení myšlenek tak, jak ho napadaly. Dalším typicky užívaným syntaktickým prostředkem jsou v Pavlových dílech tzv. autorské komentující poznámky, pomocí nichž komunikuje se čtenářem a také vyjadřuje svůj názor na to, co se v příbězích odehrává.

V ohledu na estetický prožitek nelze rovněž opomenout intenzifikační opakování, vyskytující se především v dílech se sportovní tematikou, ve kterých napomáhá ke zvýšení napětí a ke gradaci popisovaného děje. V dílech autobiografických je výrazně stylotvorným prostředkem ve smyslu větněčlenského výzkumu zejména epiteton, vyskytující se zde jak ve formě tzv. epiteta volného a souslovného, tak i metaforického, které text ozvláštňuje.

Obecně lze o Pavlově autorském stylu vzhledem k syntaktické stavbě jeho děl říci, že vykazuje snahu o tzv. mluvenostní syntax. Z tohoto hlediska považujeme za dominantní motivované odchylky od větné stavby, a to především elipsu a parcelaci výpovědi. Elipsa se ve zkoumaných prózách vyskytla jak v řeči postav, což bývá u textů uměleckých typické, tak i v řeči autorské. Parcelaci výpovědi jsme našli v textech autobiografických, kde sloužila jako prostředek zdůraznění určité části výpovědi. Prostředkem tzv. mluvenostní syntaxe je ale rovněž již zmíněné bezspoječné spojování vět.

Dále je pro Pavlův styl specifické jisté sepětí s hrdiny próz. Do rolí těchto hrdinů se nemusí ani příliš stylizovat, jelikož je mu vlastní jejich jazyk i sám život. Není možno zpochybnit vliv Pavlových životních zkušeností na jeho tvorbu velmi originálního autorského stylu, poskytující neopakovatelné čtenářské zážitky.

Závěr

S ohledem na cíl práce je nejprve nutno vyvodit obecný závěr – Pavlův styl vykazuje v rámci obou žánrů jak rysy společné, tak odlišné. Tento fakt považujeme za přirozený, neboť povídky autobiografické a sportovní se liší nejen námětem, ale i funkcí, rozdílní jsou také jejich adresáti. U povídek autobiografických čtenáře zaujmou především popisy přírody bohaté na přívlastky, příhody z dětství vyprávěné stylem velmi citlivým, silným, ale přitom vcelku prostým, přirozeným. Na druhé straně v povídkách sportovních očekáváme spád a napětí, jehož se nám u Pavla dostává. Dává nám ale rovněž něco navíc – něco, čím je dodnes jedinečný – dokázal totiž i do těchto povídek vložit příběhy jedinců, jejich psychiku, a jeho sportovní povídky jsou tedy jakýmsi medailony sportovců.

V úvodu práce jsme si stanovili několik hypotéz¹⁵, které jsme se během analýzy snažili potvrdit, či vyvrátit. Zaujal nás Pavlův záměr komponovat díla tak, aby budila ve čtenáři dojem nepřipravené mluvené komunikace, a zkoumali jsme, prostřednictvím jakých syntaktických prostředků je tento záměr realizován. V textech jsme se setkali s poměrně významně zastoupenými motivovanými odchylkami od větné stavby, a to s elipsou a parcelací výpovědi. Elipsa se vyskytovala jak v textech autobiografických, tak v textech se sportovním námětem, a to především v řeči postav. Je typickým prostředkem v řeči mluvené, nepřipravené, a proto ji lze považovat za prostředek sepětí s komunikací hrdinů, postav. Parcelace výpovědi jsme našli v textech autobiografických, kde měly být prostředkem zdůraznění určité části výpovědi a také dalším prostředkem tzv. mluvenostní syntaxe. A tak lze říci, že předpokládané tvrzení o užívání specifických prostředků mluvenostní syntaxe se během analýzy potvrdilo. Dále jsme předpokládali, že jiným prostředkem realizace tohoto autorova záměru budou specifické spojovací výrazy a nepřímá řeč. Tvrzení ohledně nepřímé řeči se nám rovněž potvrdilo, nejčastěji je zastoupena v textu povídky Běh Prahou, avšak našli jsme ji i v ostatních textech. Předpokládaný výskyt specifických spojovacích výrazů je však pravdivý pouze zčásti, neboť za reprezentativní pro Pavlův styl zde považujeme spíše asyndetické spojování vět, a to zejména v souřadných souvětích. Z hlediska souvětí podřadných se tato hypotéza ale potvrdila, nejčastěji zastoupené spojovací výrazy jsme popsali již v předchozí části práce.

Dalším předpokladem bylo užívání prostředků, které zvyšují napětí a spád děje povídek sportovních. Toto tvrzení se potvrdilo, v povídkách sportovních jsme našli věty

¹⁵Hypotézy se nacházejí v části Úvod na str. 5 a 6.

zvolací, intenzifikační opakování, ale také vyšší počet větných ekvivalentů a vět jednoduchých. Dále Pavel tyto texty nekomplikuje četnými vedlejšími větami či rozsáhlými souvětími, ani výskyt několikanásobně obsazených syntaktických pozic není tak častý jako u povídek autobiografických.

Jako poslední předpoklad jsme stanovili střídání dlouhých odstavců s krátkými, rozsáhlých souvětí s větami jednoduchými. Především druhá část tohoto tvrzení se potvrdila, v textech lze pozorovat krátké věty jednoduché, či dokonce větné ekvivalenty včleněné mezi rozsáhlá souvětí. Rovněž u odstavců je tento kontrast mezi dlouhými a velmi krátkými dobře patrný.

Závěrem práce bychom chtěli poukázat na to, že Pavlův styl je opravdu specifický a že prostředky, jež k jeho specifčnosti přispívají, vycházejí ze všech jazykových rovin. Předmětem naší analýzy byly prostředky z roviny syntaktické, i když neméně zajímavé by bylo sledovat rovinu lexikální.

Resume

The topic of this bachelor thesis is the syntactic analysis of the works of Ota Pavel. The thesis is divided into two main sections – theoretical and practical. Theoretical section contains the main features of the style of fiction. Then there is a brief introduction of the writer and especially of his best-known works. The theoretical section also deals with the analysis criteria. In the practical section, the author submits examples of language material from the short stories which were analyzed. The thesis also includes the characteristics of the Pavel's authorial style based on the analysis of the parts of his works. The author focuses on the syntactic resources typical for the Pavel's authorial style and explains why is he using them.

Seznam literatury

Knižní dokumenty:

ČECHOVÁ, Marie, a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. Vydání třetí. Praha: SPN, 2011. ISBN: 978-80-7235-413-9

ČECHOVÁ, Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN: 978-80-7106-961-4.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Skladba češtiny*. Vydání první. Olomouc: Votobia, 1998. ISBN: 80-7198-281-4.

GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr. *Skladba spisovné češtiny*. Vydání první. Praha: SPN, 1986. ISBN: 14-608-86

GREPL, Miroslav, a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vydání druhé. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN: 978-80-7106-980-5.

DANEŠ, František, HLAVSA, Zdeněk a kol. *Mluvnice češtiny 3*. Vydání první. Praha: Academia, 1987.

Elektronické dokumenty:

Slovník české literatury po roce 1945 [online]. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz>

CHLOUPEK, Jan. Funkční styly dnes. *Naše řeč* [online]. 1994, roč. 77, č. 2 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7174>